

Виштак Вероніка Олександрівна,
здобувачка вищої освіти ступеня
«бакалавр», юридичного факультету
Пенітенціарної академії України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ЗАСУДЖЕНИХ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Проведення допиту – це єдина слідча дія, під час якої отримуються та перевіряються докази в конкретному кримінальному провадженні шляхом спілкування. Від уміння слідчого проводити допит залежить результат останнього. Результативність допиту безпосередньо пов'язана з бажанням допитуваного говорити взагалі та говорити правду зокрема. Тому його позиція під час допиту справляє вирішальний вплив як на ефективність допиту так і його результат. Проведення допиту в установах виконання покарань здійснюється відповідно до Положення про органи досудового розслідування Державної кримінально-виконавчої служби України (Далі – Положення), затвердженого Наказом Міністерства юстиції України від 04.07.2017 №2166/5. Правову основу діяльності органів досудового розслідування становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України та інші нормативно-правові акти з питань досудового розслідування.

Проведення допиту, включає в себе чотири етапи: підготовку до проведення слідчої (розшукової) дії; безпосереднє проведення; фіксацію результатів слідчої (розшукової) дії; аналіз і оцінку результатів слідчої (розшукової) дії. Підготовка до проведення допиту має велике значення, оскільки дозволяє не лише забезпечити його результативність, але й зекономити час слідчого.

Виходячи із викладеного, до правил підготовки допиту можна віднести наступні: визначення предмета допиту; предметом допиту є сукупність обставин, що мають значення для справи; зміст і коло цих обставин при підготовці до допиту повинні визначатись за можливості точно; визначення кола осіб, поінформованих про ці обставини; в цьому допоможе аналіз вчиненого злочину, даних, що характеризують засуджених, взаємовідносин між ними тощо; вибір місця і часу допиту та черговість його виклику; до вирішення питання про місце допиту слід підійти ретельно; неприпустимо проводити допит у приміщенні, де знаходяться інші засуджені або сторонні особи з персоналу УВП; виклик засудженого на допит не повинен привертати увагу; у необхідних випадках допит маскують, використовуючи персонал УВП; особливе значення має черговість виклику на допит засуджених,

критерієм якої є можливість отримання правдивих показань від засудженого; перш за все слід допитувати тих засуджених, які позитивно характеризуються і від яких, на думку органу досудового розслідування, можна отримати правдиві показання; вивчення особи засудженого, якого слід допитати, та його стосунків з іншими учасниками розслідування; з цією метою треба зібрати відомості про характер і обставини злочинів, за які він в минулому був суджений, про поведінку в період слідства та суду, в УВП, про статус серед засуджених, про його зв'язки; у цьому аспекті важливу допомогу нададуть особова справа засудженого та дані, отримані від персоналу УВП; деяку інформацію можна отримати також від засуджених, але до цих джерел слід звертатись обережно, у крайніх випадках, з урахуванням можливого їх розголошення серед засуджених; інформація про особу допитуваного допоможе у встановленні з ним психологічного контакту, у побудові тактики допиту, надасть змогу зрозуміти, що заважає отриманню правдивих показань; використання даних оперативного-розшукового характеру дозволять виявити свідків, підозрюваних і потерпілих, а також їх наміри стосовно дачі показань, вплив на їхню поведінку інших засуджених тощо; вжиття заходів, що забезпечують безпеку засуджених; встановлення наявності і характеру небезпеки щодо засудженого, який викликається на допит, є обов'язком органу досудового розслідування; вжиття таких заходів передбачає ізоляцію засуджених, їх переміщення в інші УВП, а також дії щодо забезпечення таємниці провадження, розслідування злочину в умовах УВП та протидії розслідуванню; складання письмового плану допиту; дане правило особливо важливе, якщо необхідно допитати засудженого з багатьох обставин або має тактичне значення послідовність питань і пред'явлення доказів; вирішення питання про доцільність застосування звукозапису.

Одержання показань має таку послідовність: одержання показань у формі вільної розповіді засудженого за суттю підозри, обвинувачення, завданої шкоди чи причини виклику як свідка; на цьому етапі важливо уважно вислухати розповідача, не переривати його розповідь, фіксуючи її письмовими нотатками, аудіозаписом тощо; одержання показань у формі співбесіди особи, яка проводить допит, і засудженого у формі вільної розповіді; на цьому етапі можливі диспут, загострення певних питань, повернення до деяких фактів, але у будь-якому випадку найважливіше викликати засудженого на відвертість, правдивість показань; одержання показань у відповідь на важливі, фіксовані у протоколі питання: такі, що важливі для кваліфікації злочину, уточнення прізвищ, імен, по-батькові осіб, та

інших питань, які визначає особа, яка проводить допит; питання, від яких засуджений ухилився під час вільної розповіді і бесіди з особою, яка проводить допит; питання, на які засуджений дав неправдиві (об'єктивно чи суб'єктивно) показання.

Однією з особливих умов, які забезпечують успішне досягнення завдань допиту, є встановлення психологічного контакту з допитуваним в процесі його проведення. Для його встановлення слід врахувати особливості психіки засудженого (збудженість, підозрілість, коливання настрою, хворобливий стан та інше) і характер ситуації, яка склалась. При допиті засуджених необхідно проявити витримку, терпіння, співчутливе ставлення до можливих скарг і заяв. Якщо допитуваний суттєво не відходить від предмету допиту, слід вислухати його вільну розповідь, а вже потім вести співбесіду і ставити запитання.

Тактика допиту свідка, потерпілого, обвинуваченого (підозрюваного) серед засуджених проводиться з урахуванням особистості допитуваного, характеру справи і фактичних даних, якими володіє орган досудового розслідування. Специфічні тактичні прийоми, спрямовані на переконання засуджених свідків давати правдиві показання, можна згрупувати в такі основні напрямки: психологічний вплив; попередження про небезпеку; нагадування про кримінальну відповідальність.

Під час допиту засуджених слід бути обережним, оскільки їхні показання часто неправдиві. Для виявлення неправдивих показань слід ставити конкретні питання та пред'являти докази. Підозрювані засуджені зазвичай дають правдиві показання лише за наявності прямих доказів їхньої вини. Тому слідчий повинен зібрати якомога більше доказів про обставини злочину. Свідки злочинів, вчинених засудженими в УВП, часто дають неправдиві показання через страх перед помстою, тому вкрай необхідно встановити мотиви такого свідчення та використати такі тактичні прийоми, що дозволять отримати правдиву інформацію. До тактичних прийомів виявлення і викриття неправдивих показань відносять: повторний допит; спростування брехні; фіксація неправдивого повідомлення без сумнівів; початок з відомого, щоб зіставити з показаннями; певна послідовність запитань. Для отримання правдивих показань від засуджених слідчий повинен використовувати прийоми переконання і роз'яснення, з'ясувати стосунки допитуваного з потерпілим або підозрюваним, а також допитати про поведінку підозрюваного після вчинення злочину.

Проведення допиту двох і більше осіб - це ефективний прийом, але його проведення необов'язкове. Допит двох і більше осіб проводиться лише за умови дотримання певних умов: нерозголошення даних досудового розслідування, безпеки учасників та усунення суперечностей у показаннях. При оцінці вірогідності показань допиту слідчий повинен враховувати всі обставини справи, результати попередніх допитів, інші матеріали справи та результати оперативно-розшукової діяльності. Слідчий повинен забезпечити ізоляцію учасників очної ставки до початку і після її проведення, а також використовувати допомогу психолога та працівників соціально-психологічної служби для спонукання засуджених до добровільної участі в допиті.

Таким чином, успіх проведення допиту в основному визначається умінням органу досудового розслідування вміло застосовувати організаційні правила, використовувати тактичні прийоми і засоби криміналістичної техніки, поєднані із заходами та засобами оперативних підрозділів УВП. Досудове розслідування злочинів в УВП проводиться у середовищі, інакшому від звичайного, в оточенні засуджених, які відбувають покарання. Тому в організації і проведенні допитів при розслідуванні злочинів, вчинених засудженими, є своя специфіка, яка суттєво впливає на порядок їх проведення.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9–10. – Ст. 88.
2. Капліна О.В. Проблеми вдосконалення нормативного регулювання проведення слідчих (розшукових) дій. Вісник кримінального судочинства. 2015. № 1 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2015_1_6.
3. Жалдак І.А. Актуальні питання криміналістичного забезпечення проведення одночасного допиту. Європейські перспективи. 2013. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2013_3_22.